

Slatke šezdesete: pokreti & prostori [seminar]

3. & 4.
12/2010.

Galerija Nova
Teslina 7 ★ Zagreb

SUORGANIZATORI: tranzit.at & WHW
u okviru Act 4 / 8. Šangajsko bijenale

tranzit.at http://at.tranzit.org/en/sweet_sixties

Slatke šezdesete je dugotrajan eksperimentalni istraživački projekt koji istražuje skrivene teritorije revolucionarnog razdoblja 1960-ih, videne iz suvremenih umjetničkih i teorijskih perspektiva. Kustoski i umjetnički fokus je na "postideološkim društvima" [u postsovjetskim, istočnoevropskim, bliskoistočnim, zapadnim, srednjeazijskim i sjevernoafričkim zemljama, a u drugoj fazi u Kini i Latinskoj Americi] i na komparativnoj analizi i kontekstualizaciji povijesnih razvojnih procesa u umjetnosti, kulturi i društvu 1960-ih i 70-ih, te na njihovim učincima na suvremene društveno-političke i kulturalne situacije.

Glavno težište je na još nerasvijetljenom globalnom kulturalnom pomaku u 1960-ima i njegovim kasnijim učincima u zemljama koje su izostavljene iz povijesnih istraživanja tog revolucionarnog razdoblja. Opća percepcija razdoblja 1960-ih još se povezuje sa zapadnom kulturom i s formalno fragmentiranim replikacijama tog procesa na "periferijama" i "rubovima". **Slatke šezdesete** ističu, ponavljaju i iznova pripovijedaju još skrivene geografije i društva tog kulturalnog pomaka koji se u najnovije vrijeme ponovno otkriva kao glavni utjecaj na mlade umjetnike posvuda po svijetu.

Suprotno danas prihvaćenim velikim naracijama i povijesnim kanonima, **Slatke šezdesete** ne razmatraju procese 1960-ih kao erupciju vulkana i njegove sve slabije udarne valove i odjeke u ostalom svijetu nego kao određeno opće društveno-kulturno, političko i ekonomsko stanje koje se razvija u globalnom kontekstu i određuje razvoj paralelnih moderniteta, povezanih s razvojem raznih radikalnih društveno-političkih i kulturalnih procesa u svim dijelovima svijeta. ●

Radni jezik seminara je engleski

SEMINAR SU PODRŽALI:

Gradski ured za kulturu, obrazovanje i sport
grada Zagreba
Erste Foundation
Ministarstvo kulture Republike Hrvatske
Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga
društva
Šangajski bijenale
tranzit.at

Petak ★ 3/12/2010.

PANEL 1

17–20 h

Socijalističko samoupravljanje

Branko Dimitrijević [Beograd] ★ Vesna Kesić [Zagreb] ★ Matko Meštrović [Zagreb] ★ Ozren Pupovac [Zagreb/Berlin]

MODERATOR: Dejan Kršić / WHW

Polazište panela je društveni, politički i kulturalni život u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji u 1960-ima, iz perspektive socijalističkog samoupravljanja, u vrijeme kad je jugoslavenski model socijalističkog samoupravljanja ostvario znatan ekonomski razvoj i ljevica ga je poštovala kao alternativu i etatističkim i kapitalističkim društvima.

I s društvenog i s ekonomskog gledišta, samoupravljanje u Jugoslaviji vidjelo se kao temelj za "odumiranje države" i prijelaznu fazu prema komunističkom društvu, prekidom i s planskom staljinističkom ekonomijom i s liberalnim kapitalizmom. S jedne strane, tako su nastale razne hibridne forme ekonomskog organiziranja koje su omogućivale izravnu demokraciju na nižim razinama proizvodnje. S druge strane, istodobno uključenje elemenata planske ekonomije, što se manifestiralo partijskom kontrolom, i tržišne ekonomije (posebno kao posljedice liberalizacije jugoslavenskog tržišta nakon 1965.) stvorilo je dobok jaz između proklamiranih i ostvarenih ideala socijalizma.

Iako će 1960-e godine kulminirati otporom "crveno buržoaziji", novim tehnokratskim elitama koje su stekle zamah nakon ekonomskih reformi 1965., to je desetljeće jakog ekonomskog rasta, ozbiljno posvećeno gradnji samoupravljanja, a pitanja modernizma i modernizacije još nisu bila potisnuta nacionalnim političkim pokretima koji su obilježili ekonomsku stagnaciju 1970-ih.

Panel raspravlja o odnosima između samoupravljanja i obrazovanja, o stvaranju jugoslavenskog konsumerizma, o neuništivim klišeima o umjetnicima "disidentima", o položaju žena u okviru proglašene jednakosti spolova, o proturječjima svojstvenim razumijevanju klasne borbe u jugoslavenskom samoupravljanju. Iako je panel usmjeren na Jugoslaviju, model jugoslavenskog samoupravljanja shvaća se kao studija slučaja koja čini pozadinu za širu raspravu o modelima samoorganizacije umjetnika i o politizaciji neoavangardnih pokreta. Razmatra se diskreditirano naslijeđe socijalističke alternative modernizmu, ne kao primjer nostalgije niti kao orientation-training za zbuđenje postkomunističke radnike u kulturi koji se moraju snalaziti u prostoru između uzajamno podržanih zahtjeva etnonacionalizma i neoliberalizma, nego kao pitanje što bi mogao biti njezin istinski alternativan i emancipacijski sadržaj.. ●

Subota ★ 4/12/2010.

11–12 h

Javni intervju s Matkom Meštrovićem

vodi **Sabina Sabolović / WHW**

Glavna tema intervjuja bit će pokret i niz izložaba i događaja Nove tendencije, održanih u Zagrebu od 1961. do 1973. ●

PANEL 2

12–15 h

Politizirane forme neoavangarde

Vardan Azatyan [Erevan] ★ Abdellah Karroum [Rabat] ★ Želimir Košćević [Zagreb]

MODERATORICA: Ivet Ćurlin/WHW

Panel razmatra razne institucijske i organizacijske okvire i modele u kojima su djelovali modernistički i neoavangardni pokreti te kako oni odjekuju u sadašnjosti. Raspravljat će o primjerima kao što su postavljanje avangardnih i neoavangardnih pokreta u odnosu prema nacionalnoj emancipaciji u Armeniji, o reprezentacijama afričkoga kontinenta u procesu dezintegracije sustava modernizma i o domišljatim uvidima o njegovim vezama s kolonijalizmom, te o međunarodnom pokretu Nove tendencije, čiji su kompleksni odnosi prema idejama univerzalne emancipacije, potencijalu i značenju umjetničkog djelovanja i pojmu autonomije umjetnosti shvaćene u okviru samodovoljnosti, disciplinarnog zatvaranja, profesionalne podjele rada itd., generacijama utjecali na to kako se raspravlja o modernizmu i njegovim transformacijama u Jugoslaviji. Iako su Nove tendencije ključne za razumijevanje današnjeg institucijskog odnosa unutar umjetnosti, kao i za oblike suvremenog kulturalnog aktivizma i samoorganizacije, njihova važnost na lokalnoj razini tek se odnedavno institucionalizira, pri čemu se u debatama o centru i periferiji, o umjetničkoj slobodi i shvaćanjima kreativnosti često pogrešno razumiju njihove međunarodne i emancipacijske težnje.

Prijedlog je da se dinamika, kao i povijesne i današnje ocjene modernističkih i neoavangardnih pokreta, sagledaju iz perspektive koja nadilazi gledište priče o uspjehu "konceptualnih praksa" koja prevladava na Zapadu te da se umjesto toga razmotre njihova društvena angažiranost i veze sa širim kulturalnim i društvenim pokretima. Što bi spoznaje o naslijeđu Novih tendencija mogle imati zajedničko s istraživanjima susreta hippe-pokreta i kasnih beatnika u Maroku 1960-ih, ili s razumijevanjem kulturalnih i političkih sila na djelu na sovjetskim periferijama krajem razdoblja popuštanja i početkom Brežnjevljeve vladavine, ili s perspektivom koja gleda šire od nacionalističkog i postkolonijalnog okvira i uobičajene odbojnosti prema socijalističkom projektu modernizacije.. ●

PANEL 3

17–20 h

Reorganiziranje urbanog prostora u kolektivnom modalitetu

Dafne Berc & Maroje Mrduljaš [Zagreb] ★ Tony Chakar [Bejrut] ★ Omar Nagati [Kairo]

MODERATOR: Georg Schöllhammer / tranzit.at

“Veliki metropolis gotovo ni u jednoj novoundustrijaliziranoj zemlji nije jedinstven, ujedinjen grad nego su to zapravo dva različita grada, fizički supostavljena, ali arhitektonski i društveno posebna. Ti dvojni gradovi obično su naslijeđe iz kolonijalne prošlosti.”

JANET ABU-LUGHOD, 1965.

U 1960-ima su se mnogi gradovi socijalističkog i dekolonijaliziranog svijeta morali suočiti s promjenom autorepcije urbanosti i vladanja. Taj pomak uglavnom s kolonijalnog na postkolonijalno često je značio i nov opseg države, koja je počela predstavljati cijelo stanovništvo, a ne samo imperijalne interese. Glavnu ulogu u tom pomaku igrao je urbanizam. To je bilo simbolički izraženo ponudom reprezentacijskih struktura i subvencionirane stanogradnje, kao i infrastrukture koja bi zadovoljila te nove zahtjeve.

Uz postojeće prostorne nejednakosti, glavni gradovi novih neovisnih država bili su suočeni s dodatnim simboličkim proturječjima u gradu. Arhitektura i urbanizam, bilo da su skromnih ili grandioznih razmjera, svjesno su bili mišljeni tako da izražavaju kulturalnu, kao i političku vlast. Promišljati vlastitu pučku kulturu, reprezentacijske prostore i načine označavanja nije bio samo dugoročan projekt nego i je zbog suparničkih regionalnih, etničkih, jezičnih i drugih napetosti često bio i nastavak kolonijalnih obrazaca koji su opstali u gradovima s niskim kapitalom, a brzom urbanizacijom.

Prestižne zgrade u hibridno modernističkom stilu signalizirale bi nezavisnost zemlje, a stanogradnja koja je trebala nalikovati evropskim gradovima signalizirala bi njezinu ekonomsku snagu. A ipak, oblikovanje i higijeniziranje velikog internacionalnog grada nije bilo, a ne može ni biti jednostavno. Usprkos onome što je službena ideologija često proklamirala, nov teritorijalni koncept često nije uspijevao proizvesti dovoljno sinergijske učinke kako bi pokrenuo samoodrživ razvoj. Prestižni projekti često su ostajali nametljive geste čija simbolička integracijska snaga nije bila dovoljna da trajno osigura legitimnost tog urbanizma. Nerješiva proturječnost između imaginarnog prostora dramatizacije moći i stvarnog prostora svakodnevnog života na sličan je način pridonijela produljenju društvene podjele. Slično tome, stanovnici su oblikovali kulturu neformalne ekonomije i ilegalnoga grada, ali nisu je oni odabrali. Ta dva trenda – nova odgovornost vlade u pitanjima arhitekture i urbanizma i neplanirano širenje neformalnoga grada – često su bili pokretačke snage razvoja arhitektonskih i urbanih krajolika u desetljećima nakon nezavisnosti. I jedan i drugi morali su artikulirati svoju vlastitu viziju oblika grada.

Panel propituje još postojeću analizu tih razvojnih procesa putem dualnih kategorija tradicionalno / moderno, staro / novo i teži pokazati da društvene i prostorne podjele u gradu nisu bile ni približno tako jasne kao što se predstavljalo. Zapravo je bilo nabijene međupovezanosti između dvaju modaliteta i prostora. Novo, postkolonijalno razrješenje ponudilo je mogućnosti za samoorganiziranje i kretanje između kultura i prostora, uz stvaranje novih identiteta, identificiranje s novim i stvaranje izvornih modaliteta. ●

VARDAN AZATYAN (Erevan) je asistent na na katedri za povijest i teoriju umjetnosti na Ere-vanskoj državnoj akademiji likovnih umjetnosti u Armeniji. Bio je gostujući profesor na sveučilištu Columbia i gostujući predavač na Nizozemskom institutu za umjetnost. U novije vrijeme objavli-vao je članke u *Oxford Art Journal*, *Human Affairs*, *Springerin*, *The Internationaler*. Član je Međuna-rodne organizacije likovnih kritičara i uredio je (s **Malcolmom Milesom**) knjigu *Cultural Memory* (University of Plymouth Press, 2010.). Na armen-ski je preveo glavna djela **David** Humea i **Geor-gea Berkeleyja**.

DAFNE BERC (Zagreb) je arhitektica; trenutačno dovršava doktorsku disertaciju *Mediterranean Species* na Universitat Politècnica de Catalunya u Barceloni. Završila je postdiplomski studij na Berlage Institute u Nizozemskoj i studij arhitek-ture na Arhitektonskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, gdje predaje na Odsjeku za urbanizam, prostorno planiranje i parkovnu arhitekturu. S **Lucianom Basaurijem** je 2007. osnovala ANA-LOG, organizaciju za arhitektonski dizajn i istra-živanja.

TONY CHAKAR (Beirut) je arhitekt i pisac, rođen u Beirutu 1968. Neki njegovi radovi: *A Retroactive Monument for a Chimerical City* (1999.); *All That Is Solid Melts Into Air* (2000.); *Four Cotton Underwear for Tony: Ashkal Alwan*, TownHouse Gallery, Kairo, prikazan i u mnogim evropskim gradovi-ma kao dio *Contemporary Arab Representations*, projekta koji kurira **Catherine David** (2001-02.) te na izložbi “Closer” u Beirut Art Centre (2009.); *Rouwaysset, a Modern Vernacular* (s **Naji Assi**): *Contemporary Arab Representations*, na Sharjah Biennial i u Sao Paolu (2001-03.); *Beirut, the Im-possible Portrait*: Venecijansko bijenale (2003.); *The Eyeless Map: Ashkal Alwan*, Beirut (2003.); *My Neck is Thinner than a Hair* (2004.), predavanje/performance s **Walidom Raadom** i **Bilalom Khe-bizom**, prikazano na raznim lokacijama diljem svijeta; *A Window to the World* (2005.); *Vario-us Small Fires* (2007.): The Royal College of Art, London; *Memorial to the Iraq War* (2007.): ICA, London; *Yesterday’s Man* (2007.): drama-perfor-mance s **Rabihom Mrouéom** i **Tiagom Rodrigu-esom**, prikazana u nekoliko evropskih gradova; *The Eighth Day* (2008-2010.): trajni projekt u obliku predavanja/performancea. Piše za evrop-ske likovne časopise i predaje povijest umjetnosti i povijest arhitekture na Académie Libanaise des Beaux Arts (ALBA).

BRANISLAV DIMITRIJEVIĆ (Beograd) je preda-vač povijesti i teorije umjetnosti, pisac i kustos. Viši je predavač na Školi za umjetnost i dizajn u Beogradu i vanjski kustos u Muzeju suvremene umjetnosti u Beogradu. S **Branislavom Andjelko-vić** i **Branimirom Stojanovićem** bio je suosnivač i koordinator Škole za povijest i teoriju slika, ne-zavisnog obrazovnog projekta u Beogradu (1999-2003.). Objavljuje eseje o suvremenoj umjetno-sti i teoriji umjetnosti, filma i vizualne kulture, i uredio je niz publikacija i izložbenih kataloga, uključujući i *On Normality: Art in Serbia 1989-2001* (MSU, Beograd, 2005.). Među njegovim kusto-skim projektima su: *Murder1* (CKZD, Beograd,

1997.), *Konverzacija* (MSU, Beograd, 2001.), *Situated Self: Confused Compassionate, Conflictual* (Muzej grada Helsinkija; MSU, Beograd, 2005.), *Americans in Belgrade: Two exhibitions and Post-war Modernism* (MSU, Beograd, 2006.), *Breaking Step – Displacement, Compassion and Humour in recent Art from Britain* (MSU, Beograd, 2007.), *FAQ Serbia* (ACF, New York, 2010.). Bio je kustos jugoslavenskoog / srpskog paviljona na Venecijanskom bijenalu 2003. i 2009. Magistrirao je povijest i teoriju umjetnosti na University of Kent (Engleska) i trenutačno radi na doktorskoj disertaciji *Potrošačka kultura u socijalističkoj Jugoslaviji* na Univerzitetu umjetnosti u Beogradu.

ABDELLAH KARROUM (Rabat) radi kao nezavisni istraživač umjetnosti, izdavač i kustos. Osnivač je i umjetnički direktor nekoliko umjetničkih projekata: *L'appartement 22*, eksperimentalnog prostora za susrete, izložbe i smještaj umjetnika, utemeljenog 2002. u Rabatu, u Maroku; *Le Bout Du Monde*, umjetničkih ekspedicija koje se poduzimaju od 2000., i umjetničkih publikacija *éditions hors'champs* koje se objavljuju od 1999.; *Radioapartment22*, i *Art, Technology and Ecology*, laboratorija u procesu na filmskoj školi ESAV u Marakešu. Kurirao je brojne međunarodne izložbe, uključujući Musée d'art contemporain de Bordeaux, DAK'ART Biennial for African Contemporary Art (2006.), Gwangju Biennale (2008.), 3^d AiM International Biennale (2009.), u Palazzo Riso Museum (2010.), a u najnovije vrijeme u Amanu, u Darat al-Funun (2010.). Karroum je bio član žirija za *Zlatnog lava* na Venecijanskom bijenalu. Član je i Umjetničkog vijeća Fondacije princea Pierrea od Monaca za Međunarodnu nagradu za suvremenu umjetnost.

VESNA KESIĆ (Zagreb) je novinarka, aktivistica, istraživačica, a prije svega perceptivna sudionica bez stroge specijalizacije. Kao slušač 60-ih godina, te kao studentica psihologije i sociologije na Sveučilištu u Zagrebu 70-ih, svjedočila je mnogima i sudjelovala u nekima od društvenih i kulturnih inicijativa i pokreta – od studentskih pokreta 1968. do "rađanja jugoslavenskog/ih feminiz(a)ma" krajem 70-ih – prve međunarodne feminističke konferencije u Beogradu *Drug-ca žena*. U 80-ima bila je "groupie" slovenskog umjetničkog pokreta *NSK/Laibach/Sestre Scipiona Nasice* i jedna od prvih jugoslavenskih novinarki u mainstream medijima (*Start*) koje su zastupale taj fenomen izvan Slovenije. U 90-im godinama Vesna je napustila nacionalističke medije i pridružila se inicijativama civilnog društva koje su se zalagale za mir i protivile nacionalističkim interpretacijama rata i tranzicije, primjenjujući rodnu perspektivu i komunikaciju preko granica. Godine 2000. magistrirala je liberalne studije na New School for Social Research. Danas, kao slobodna spisateljica, aktivistica i organizatorica, uglavnom se bavi memorijom.

ŽELIMIR KOŠČEVIĆ (Zagreb) je povjesničar umjetnosti. Mnogo godina vodio je Galeriju Studentskog centra u Zagrebu, a od 1980. do 2004. bio je viši kustos i savjetnik u Muzeju suvremene umjetnosti u Zagrebu. Programski je savjetnik Fotogalerije Lang u Zagrebu. 1993/94. bio je sa-

vjetnik Bijenala u Sao Paolu. Predsjednik jugoslavenskog poglavlja AICA 1989-91., predsjednik ICOM-a Hrvatska 1996-2002. i član upravnog odbora ICOM/CIMAM (1998-2004.). Član AICA International, ICOM-a, CIMAM-a i IKT-a. Objavio je devet knjiga o suvremenoj umjetnosti i više od 500 članaka, eseja i izložbenih kataloga u domovini i inozemstvu (Austrija, Njemačka, Danska, SAD, Mađarska, Meksiko, Češka, Nizozemska, Slovačka, Ukrajina, Estonija, Švedska, Slovenija).

OMAR NAGATI (Kairo) je arhitekt i urbanist, i nezavisni istraživač kritičkog urbanizma. Diplomirao je na Kairskom sveučilištu, studirao i predavao na University of British Columbia i University of California Berkeley, posebno se usmjerivši na neformalni urbanizam. Nagati prihvaća interdisciplinarni pristup pitanjima urbane povijesti i dizajna te nudi komparativnu analizu procesa urbanizacije u zemljama u razvoju. Bavi se raznim pokretima koji istražuju i propituju taj pristup u odnosu prema izgrađenoj okolini. Danas usmjerava svoja istraživanja na jezgru Kaira, koja se podvrgava procesima obnove. Nagati povremeno predaje urbanizam na Sveučilištu modernih znanosti i umjetnosti, uključujući zajedničke radionice s međunarodnim sveučilištima i istraživačkim institutima. Tematika urbanog studija obuhvaća razvoj gradske periferije, reciklirajući urbanizam, obnovu gradskog centra, otoke na Nilu, neformalne četvrti i povrat javnog prostora. Nagati je predstavljao svoja istraživanja o Kairu u nekoliko gradova u Evropi i Sjevernoj Americi, uključujući Veneciju (2006.), Beč (2007.), Kopenhagen (2007.), Kairo (2009.), Berlin (2010.) i Harvard (2010.).

MATKO MEŠTROVIĆ (Zagreb) diplomirao je povijest umjetnosti i kulture na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Od kolovoza 1969. do srpnja 1970. kao stipendist IREX-a pohađao je Columbia University, New York; UCLA, Los Angeles; MIT, Cambridge (Centar za napredna vizualna istraživanja); Pennsylvania University, Philadelphia (Annenberg School of Communication). Doktorsku disertaciju obranio je 1978. na Sveučilištu u Zagrebu. Bivši je profesor na Arhitektonskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Usmjeren je interdisciplinarno i danas je viši istraživač na zagrebačkom Ekonomskom institutu, gdje je pokrenuo istraživački projekt *Kulturalni kapital i razvojna strategija Hrvatske*, a u novije vrijeme *Povijesni prostor, društveno vrijeme i postmoderna kapitalizacija*. Pet godina (1987-1992.) bio je direktor Instituta za hrvatsku kulturu. Njegovo zanimanje za tehnologiju i informatiku potječe još od djelovanja u Hrvatskom sociološkom društvu i u Međunarodnoj asocijaciji istraživača masovne kulture (IAMCR) u 70-ima. Kad je bio savjetnik ravnatelja Radiotelevizije Zagreb, pokušao je uvesti najnapredniji profesionalni i teorijski know-how na području javnog informiranja. U 60-ima je bio u potpunosti predan tada osnovanom Centru za industrijski dizajn. Tada je bio blizak i ICSID-u (Međunarodnom vijeću društava za industrijski dizajn). Već je bio stekao ugled među avangardnim umjetnicima i znanstvenicima kao organizator međunarodnog pokreta *Nove tendencije*. Bio je jedan od urednika dvojezičnog

časopisa *BIT-International* (Zagreb, 1968/72.) a sudjelovao je i u uređivanju časopisa *Journal of Communication* (Philadelphia, 1974/80.). Objavio je nekoliko knjiga; među njima su *Teorija dizajna i problemi okoline* (1980.), *Svijet, svijest i zavisnost* (1983.), *Roba i sloboda* (1995.), *Vrijeme zbilje* (2002.), *Raspršenje smisla* (2008.).

MAROJE MRDULJAŠ (Zagreb) je kritičar arhitekture i dizajna, autor nekoliko knjiga, uključujući *Testing Reality – Contemporary Croatian Architecture (s Vedranom Mimicom i Andrijom Rusanom)* i *Dizajn i nezavisna kultura (s Deom Vidović)*. Urednik je časopisa *Oris* za arhitekturu i kulturu i kurirao je nekoliko izložaba. Najviše se zanima za suvremene arhitektonske i dizajnerske prakse te za povijest suvremene arhitekture u jugoistočnoj Evropi. S Vladimirom Kulićem 2009. osnovao je dugoročnu suradničku platformu *Nedovršene modernizacije* koja istražuje arhitekturu i urbane fenomene u regiji bivše Jugoslavije od 2. svjetskog rata do danas. Radi na Arhitektonskom fakultetu u Zagrebu kao ravnatelj istraživačke knjižnice.

OZREN PUPOVAC (Zagreb / Berlin) je filozof i društveni teoretičar; uglavnom živi u Berlinu. Studirao je u Zagrebu, Varšavi i Londonu. Bio je istraživač u Jan van Eyck Academie u Maastrichtu i Institutu za kulturalna istraživanja u Berlinu. Objavljivao je o marksističkoj filozofiji i (post)jugoslavenskom političkom kontekstu, i prevodio djela Badioua, Rancièrea i Althussera. Njegov rad usmjerava se na suvremenu francusku misao, njemački idealizam, marksizam i pitanje subjekta. Od 2008. s Brunom Besanom vodi istraživačku platformu *Versus Laboratory*.

GEORG SCHÖLLHAMMER (Beč) je urednik, kustos i glavni urednik časopisa *Springerin – Hefte für Gegenwartskunst*, Beč, kojemu je bio jedan od suosnivača 1995. Od 2005. do 2007. bio je glavni urednik časopisa *documenta 12*. Od 1988. do 1994. bio je urednik za vizualne umjetnosti u novinama *Der Standard*. Osim toga, Schöllhammer vodi tranzitat, s Hedwig Saxenhuber je umjetnički direktor *ViennaFaira*, vodi istraživačku grupu *Paralelni moderniteti – arhitektura na marginama sovjetskog carstva* (Frankfurt / Berlin), direktor je projekta *Sweet 60s*, suosnivač međunarodne istraživačke grupe *Poslijeratne avangarde* (Ljubljana, Barcelona, Beč). Uz te inicijative, trenutačno priprema *catalogue raisonnée* i retrospektivu poljskih umjetnika Kwie Kulik (za BWA Wroclaw i Muzej moderne umjetnosti u Varšavi). Suraduje s istraživačkim i izložbenim projektom *Former West* (Utrecht, Eindhoven, Madrid i Varšava) kao istraživač. Član je odbora *Kontakt*, umjetničke zbirke *Erste Bank* i *Erste Foundation* u Beču; radi u umjetničkom odboru festivala *Steirischer Herbst* u Grazu i kao dopisni član *Vienna Secession*. Mnogo objavljuje o suvremenoj umjetnosti, arhitekturi i teoriji – uglavnom o tematici i pitanjima urbane i kulturalne transformacije, s naglaskom na Srednjoj i Istočnoj Evropi, Zapadnoj i Srednjoj Aziji i Kavkazu – drži govore i predavanja u velikim i malim umjetničkim institucijama, na akademijama, sveučilištima i u samoorganiziranim prostorima u centrima i na periferijama raznih umjetničkih svjetova.